

EN COMPANYIA DEL BOSCO

Àngels Canadell

1) L'època

Parlar de la Terra avui és parlar del col.lapse ecològic i social imminent i de processos d'extinció accelerats causats pel nostre estil de vida. 40 anys d'informes sobre els límits del planeta i 20 anys de cimeres sobre canvi climàtic no han aconseguit remoure els fonaments d'una civilització en lluita contra la naturalesa.

Som aquí, a Manresa, inspirats per la transformació espiritual viscuda per Sant Ignasi, per reflexionar sobre la transformació que l'estat del món demana. Un despertar col.lectiu que capgiri l'ordre del real i impulsi l'emergència d'una nova cosmovisió

Parlem d'una crisi de relació i de percepció de la Terra. D'una crisi cosmovisional que arrosseguem des de fa 400 anys. I que s'expressa en la crisi espiritual, social i ecològica que estem vivint.

Ens cal discerniment per canviar de direcció i coratge per aturar la maquinària industrial; la instrumentalització i el consum del món.

Hi ha una correspondència entre les dimensions espiritual, humana i terrenal. Ho sabem i per això som aquí, ara; explorant maneres de restablir la reciprocitat entre elles; maneres de transitar aquest canvi d'època des d'uns nous fonaments. Integrant el que hem après de les tradicions sapiencials i la sensibilitat secular contemporània.

"Una civilització sense un mite on recolzar-se va cap a la seva dissolució" (J. Campbell)

Com podem refer els vincles amb la Terra?

No es tracta només de canviar d'estil de vida, sinó també i sobretot, de percebre de manera diferent aquesta vida a la Terra. D'escoltar el que el món diu sobre nosaltres mateixos. Com diu una dita de la nació navajo: *"Creo que si la gente se queda suficientemente tiempo en un lugar, los espíritus que vienen de la tierra, les empezarán a hablar"*

Som a l'altre extrem de les cultures primordials identificades plenament amb el territori. Donem voltes en un univers algebraic sense saber tornar a casa.

Aturar-se és la primera passa. Fer silenci. Contemplar la nit. Estar atents al que tenim davant en cada moment. Escoltar el cos, la natura més immediata. Meravellar-se davant la bellesa i el misteri del món.

Parlem de metanoia personal i cultural. I el primer advertiment és que no es tracta d'un camí teòric, de cap veritat preestablerta, sinó d'endinsar-nos en la condició humana sentint les tensions, travessant els dubtes i les contradiccions, sense evitar-los. Mirant compassivament el que emergeix, el que desconeixem i el que ens inquieta. No voler-ne fugir ni tapar-ho amb explicacions ràpides. **Reconeixer que no-sabem** és el primer pas per desfer l'arrogància.

Superar la lectura fragmentada i jeràrquica del món és la tasca cultural que ens correspon en aquesta época. Desidentificar-nos del jo individual i comprometre'ns amb un camí d'autoconeixement que es reflecteixi al nostre entorn.

Aquest és el camí que hem de transitar per sortir d'una civilització individualista, arrogant i depredadora i construir una cultura del cuidar, una cultura de la suficiència capaç de capgirar el sistema econòmic i posar per davant el bé comú.

2) El títol

En companyia del bosc, és a dir, no de manera abstracta ni individual, sinó des d'un sentiment d'igualtat entre cultura i naturalesa; amb fraternitat i tendresa. Som amb el bosc, patint la deforestació i l'extinció. Sabem i sentim que tenim un destí comú i que és en-relació com podem iniciar camins de sanació i transformació.

Som part d'un mateix cos. No hi ha un món objectiu ni tampoc objectes externs a nosaltres. L'univers es un camp de relacions interdependents. Tot és Relació.

En totes les cultures el bosc i els arbres ocupen un lloc central en l'imaginari col·lectiu. Els boscos han estat els primers llocs de culte i el símbol que uneix la vida natural i la humana. Llocs sagrats, de refugi i d'iniciació, simbolitzen la vida salvatge que cal cuidar, tant exteriorment, com interiorment, les nostres zones no domesticades de la ment.

L'arbre representa l'eix del món, connectant les arrels, el tronc i la copa amb les tres dimensions de la realitat. Símbol de la vida en la majoria de cultures, participa de les tres dimensions: subterrània, terrenal i celestial éssent un ésser clau per l'equilibri de la vida a la Terra.

Una reflexió arran de Terra, en-companyia, vol dir també la intenció d'abandonar el lloc privilegiat des d'on, com a humans, observem i interpretem la realitat .

La Terra és viva. El món és un gran organisme viu del que formem part. Què significa això i què implica de cara als nostres estils de vida? Com modificar la manera de relacionar-nos amb la Terra? Com afecta la percepció que tenim de la realitat que observem?

El títol d'aquesta presentació neix d'aquesta consciència i convida a explorar les implicacions d'un món viu; de la continuïtat entre natura i cultura i la no separació entre matèria i esperit. Eixos d'una cosmovisió emergent, que va trobant la manera d'expressar-se en diàleg amb les diferents tradicions sapiencials i que remou els fonaments mateixos de la civilització a la qual pertanyem.

3) Una Terra Viva

Quan diem terra pensem en matèria, en la part sòlida i visible de la realitat. La diferenciem de l'esperit i la ment humana que associem a les dimensions invisibles de la realitat.

La nostra percepció està configurada per la mentalitat científica galileo-cartesiana, que va establir una divisió contundent entre la matèria i l'esperit. Som lluny d'aquella època però encara massa aprop de l'experiència associada a aquesta visió.

Des de la visió interdependent i orgànica, tot ésser viu té una dimensió interior i un tipus de consciència, essent la percepció sensible el pont que connecta les dues cares de la realitat.

Tota la realitat és viva i viu des de la interconnexió. La naturalesa no és quelcom amb que entrem en relació, sinó la mateixa relació..

El tot és viu i es manifesta de manera sencera en cada ésser. El misteri de la realitat ho impregna tot. Cada cos és icona del misteri.

El cosmos parla i es revela a la consciència humana a través dels tres ulls: sensible, mental i espiritual. Sentir i comprendre van junts,

Els boscos madurs s'acaben. Amb ells, la memòria de tantes espècies, l'experiència dels lents processos de transformació del sòl, la metamorfosi constant de l'aire que respirem. Refugis per l'ànima que desapareixen.

Relacionar-nos amb la Terra com un ésser viu, implica tractar-la com a subjecte i, com en tota relació intersubjectiva, es demana respecte, reciprocitat, escolta i diàleg.

Tot el que és viu és temporal i està sotmès a ritmes i cicles de naixement, creixement, mort i regeneració. Dir que la Terra és viva vol dir que té ànima i per tant, una forma de consciència.

VNCULAR és una paraula religiosa. El camí per mitjà del qual ens unim a nosaltres mateixos, al món i al misteri o esperit, és el mateix. En totes les tradicions el reconeixement de que som TOT és el primer pas vers la saviesa.

La visió orgànica de la Terra i l'univers va ser present a la cultura europea fins la revolució científica- s.XVI, mantenint-se per sota el corrent oficial de la ciència fins els nostres dies.

Les utopies renaixentistes descrivien models de ciutat i de vida on els cicles naturals i humans estaven integrats. No es tenia la sensació d'un jo separat del món. Participaven del món com a microcosmos dins d'un macrocosmos.

Totes les cultures han entès la Terra com a mare, com a matriu on es gesten tots els processos vius i on tot torna. La incomoditat que sentim en posar l'adjectiu mare, a la Terra, és simptomàtic de la jeraquització cultural sobre la natura i de l'associació entre natura i principi femení, justificant així la devaluació d'una i altra. Projectant vers ambdues la por al caos i a la vida salvatge.

Per transitar la crisi ecològica necessitem aprendre a relacionar-nos altra vegada amb la Terra com una dimensió de nosaltres mateixos.

4) - Exiliats del món, desarrelats -

Una trama de factors va contribuir al silenciament i descrèdit de l'organicisme. D'una banda, la nova lectura matemàtica del món que portava la ciència mecanicista, de l'altra un dualisme religiós que va situar la plenitud de la vida en una realitat sobrenatural, separada del cos i de la natura.

Entre els molts factors que varen anar teixint aquesta desconexió, destaco la separació entre el temps humà i el temps de la Terra – lineal i cíclic – com a resultat de la lectura abstracta i científica del món.

La lluita contra el temps, la limitació i la finitud té el seu contrapès en la recerca de la immortalitat, i en la projecció d'un futur de benestar lluny del dolor i les dificultats mundanes. Aquest dualisme simplificat, explica però un patró de creences i comportaments que encara actua alhora d'efectuar un gir radical en els nostres estils de vida.

La qüestió és veure la confusió entre immortalitat i plenitud. Des de la línia continua del temps, el futur sempre és davant nostre i implica deixar enrere el passat. Des d'una visió cíclica o sencera del temps, cada moment està connectat amb l'origen i per tant, és vivint el present "sencer" com podem tenir l'experiència de plenitud.

La lluita contra la naturalesa té doncs, en la negació del pas del temps una de les seves arrels més fondes. La fugida del temps genera un projecte social basat en el control i el poder sobre la naturalesa i la organització d'un temps metronòmic, oposat als ritmes i cicles de la Terra

Trascendir la condició humana, la condició insístm, terrenal, ha generat un patró de comportament psicològic de permanent ansietat i alienació, incorporant una relació conflictiva amb el cos i les seves etapes vitals.

En relació al model de coneixement, la invenció de l'espai absolut, neutral i homogeni, immune als sons i ritmes de la Terra va fer possible la desaparició dels llocs i amb ells, l'oblit de la memòria ancestral.

La lectura abstracta del món va suposar la desqualificació dels sentits i de l'experiència com a camí de coneixement. La perspectiva imparcial i objectiva va fer possible la recerca científica amb la intenció de descobrir els secrets de la naturalesa. Considerant-la perillosa i salvatge i justificant així que es volgués dominar i vèncer.

La jerarquització de la cultura sobre la naturalesa, va justificar doncs, el projecte d'explotació de la Terra en benefici exclusivament humà i d'una cultura determinada. Projecte sostingut pel mite del progrés, la visió dual de la realitat i l'actitud arrogant del jo que trenca el seu vincle amb el tot que el conté, considerant-se amo i senyor de la Terra.

La *hybris* - excés i desmesura-, s'imposa com a motor del projecte econòmic havent convertit el món animat en un univers mecànic. Una cursa que inevitablement suposava la pèrdua de sentit dels límits i el consegüent exili de la Terra. Sense una visió sencera del món, sense marc que situï el lloc humà en el tot, els límits s'esborren i no són perceptibles.

La crisi que vivim és també una crisi de tots els teïsmes i ens convoca a redescobrir l'esperit dins la Terra, la dimensió d'obertura infinita en cada ésser singular.

4) El darrer any, l'emergència climàtica i la pandèmia han ocupat la ment de tothom. Els processos d'extinció d'espècies i de pèrdua de biodiversitat s'acceleren. La situació sanitària ha situat gran part de la societat davant la realitat humana de la incertesa i davant un límit

clar: el que posa la mateixa vida a la Terra quan s'han trencat els seus ritmes, la seva homeostasi interna i les condicions que permeten l'equilibri dels ecosistemes.

Molts danys són irreversibles: el canvi climàtic, la fosa del gel a l'Àrtic , 200 espècies desapareixen cada dia mentre la deforestació i la contaminació s'acceleren. Processos que generen efectes en cadena com les migracions ambientals, les pandèmies i l'augment de fenòmens extrems.

La solució no és tecnològica. La transformació és interior, ha de venir d'una experiència de tocar fons. Cal abandonar la ideologia del creixement. Cal reinterpretar el propòsit humà i ocupar el lloc que ens correspon en el conjunt d'espècies de la Terra.

Com ens relacionem amb els elements? Amb l'aigua, l'aire, el foc, el sòl; els materials que utilitzem? l'energia, l'espai-temps? Com ens relacionem amb el nostre cos?.... L'ús instrumental dels béns comuns ho omple tot. Consum, distracció, superficialitat.... Com percebre els límits de la instrumentalització del món sense un marc orientador?

"Tot el que cal saber és quant és suficient" – inscripció al temple zen Ryokan de Kyoto -

5) La Terra com a Mestra

HUMUS , HUMÀ, HUMILITAT : La fina capa de sòl on es gesten els processos de descomposició de la matèria, on es generen els microorganismes necessaris per la fertilitat de la Terra. La capa fosca i silenciosa que evitem mirar ens constitueix també com a humans i ens convida a la humilitat com a do humà.

Una qualitat que distingeix totes les cultures no modernes que s'han mantingut vinculades a la Mare Terra posant el respecte i la gratitud com a eixos de les seves comunitats.

Simbiosi i col.laboració, escala, limits, proporció, ritmes, ciclicitat i regeneració.... Són pautes que observem en els processos orgànics i que inspirem els moviments actuals de regeneració i arrelament a la Terra.

En contrast amb el caràcter il.limitat i global del món tecnològic, el món sensorial és sempre local, és el territori per on caminem i l'aire que respirem. Percebem la vitalitat de la Terra quan estem arrelats, connectats en un lloc concret, en un present viu.

La Terra parla continuament a través dels sentits, la llum i el paisatge, dels somnis i les sincronicitats. A través de la pandèmia i el canvi climàtic. Escoltar la Terra és imprescindible per a retrobar la mesura del que és just i possible; la proporcionalitat dels nostres actes.

La consciència ecològica creixent a les societats industrials des dels anys 70 s'inspira en aquest passat comú alertant dels límits dels ecosistemes i constatant la impossibilitat de voler un creixement econòmic i de consum ilimitat en un planeta limitat.

La Terra ha necessitat milers d'anys per a gestar i produir els minerals que amb 100 anys estan a punt d'exhaurir-se. Com a humans hem coevolucionat amb les diferents espècies animals i vegetals i col.lapsarem igual que elles.

Som terrenals. Nascuts de la Terra, com tantes tradicions espirituals entenen, però sense saber habitar-la.

No n'hi ha prou amb saber dades. Cal sentir el dolor de la Terra – com assumeix p.ex. el moviment deep ecology- Establir vincles afectius amb ella i desenvolupar una cultura del cuidar.

6) Identitat cosmoteàndrica

La cosmovisió tracta de l'experiència que l'esser humà té de l'univers del qual forma part. No l'hem de confondre doncs, amb la cosmologia científica que aporta un coneixement abstracte i mesurable sobre l'univers i en la qual ha desaparegut el vincle entre matèria i esperit.

El món i la naturalesa som nosaltres mateixos, així com també som esperit. No hi ha un món-en-si que cadascú interpreta diferent. Som-món. Aquesta és la identitat cosmoteàndrica

La Terra és més que matèria, la matèria està relacionada amb l'infinit igual que amb la consciència. Aquesta triada, explicada de moltes maneres segons les tradicions és el que ens correspon tornar a dir en paraules contemporànies.

La Terra real, com deia Panikkar, no és plana ni és planeta. És quelcom més. L'infinit i la llibertat són inherents a la Terra. Amb aquesta sola idea podem desenvolupar la Travessa vers el simposi.

Res separat. Res per separat. El principal repte que tenim és pensar, sentir i actuar des de la integritat i la integració dels diferents òrgans de coneixement: l'experiència sensible, l'experiència mental i l'experiència mística. Ens cal trobar aquesta simbiosi i aturar la producció de coneixement separat de l'experiència, així com la pretensió de resoldre cap crisi sense la presència del Tot i de totes les veus implicades.

Cal ampliar el sentit del Jo i explorar la continuïtat entre ment i natura, com la mateixa etimologia de la paraula- psyche: ànima-alèment, ens diu. Arrelar en el territori viu i despertar el somni de la cultura, la lenta emergència d'un nou mite.

Els mites originen les cultures. Els mites evolucionen i canvien quan deixen de ser significatius i orientadors per l'època. Quan l'estructura simbòlica d'una civilització es destrueix, aquesta civilització s'enfonsa.

Aquest és el nostre temps. La consciència del temps en aquest segle XXI es configura en la forma d'una realitat radicalment interdependent, en la qual la humanitat deixa de veure's com una espècie privilegiada destinada a dominar el món i es percep en canvi com a part d'un gran cos viu, conscient i vibrant, fet de múltiples perspectives i sensibilitats. Un cos complex que ha de retrobar el seu equilibri interior i on cada veu ha de ser escoltada i integrada per tal que el Tot sigui plenament.

Des d'una mirada no dual, la temporalitat no és un camí de via única, sino un teixit fet de passat, present i futur, un ritme que pulsa des d'un fons etern, originant la vida i portant-la a la seva plenitud.

Per això Panikkar podia dir que l'esperança no és del futur, sino de l'invisible. El fons inobservable dels éssers, és el fons que compartim amb tota la realitat; amb la Terra, amb totes els éssers vius, amb el cosmos sencer.

Emancipar-nos de l'alienació temporal és un imprescindible exercici d'empoderament. Deixar-se anar d'aquest relat fictici d'un món de superfícies úniques on necessitem certes i control dels altres per a poder descansar. Aprendre a descansar en aquest pols interior, en el gran cos de la Terra, en la matriu de l'univers ens aporta la calma i la sensació de tornar a casa, de sentir-nos a casa dins del propi cos i en companyia del bosc.

Des d'aquí podem plantejar-nos novament Habitar la Terra, com la nostra llar. Començar de nou a establir els límits de l'empremta humana en un temps i un espai que lluny de ser parametres científics, són béns comuns de l'univers compartits per totes les espècies.

Desocupar els llocs, descolonitzar l'espai i el temps que som. Permetent-nos viure al ritme del dia i la nit... segons les notes internes, seguint patrons en sincronia amb el territori, amb el sol i la pluja. D'acord amb les estacions i els diferents tons de la llum.

El diàleg amb la Terra és el diàleg amb nosaltres mateixos quan ens alliberem de la pressió productivista, de l'acceleració imposada, de les categories d'una interpretació del món que no s'adiu amb l'experiència de la major part de la humanitat.

7) Escoltant les veus de la Terra: Ritmes i Llocs, Limits i Memòria

La pèrdua de referents culturals que ens orientin en aquest canvi d'època és un fet conegut. També ho és l'absència de límits i d'un marc on situar el nostre lloc i la nostra acció. Sense cosmovisió compartida no hi ha percepció de l'ordre intern de la realitat. Aquest ordre dinàmic i viu troba en Panikkar la millor expressió en la noció de Ritme. Una connexió lliure que manté una estructura interna sencera i harmònica.

Sintonitzar-nos amb els ritmes de la Terra esdevé una metàfora senzilla del canvi cultural que vivim. Integrant la societat humana dins dels processos vius de la Terra, deixant de presionar els ecosistemes i permetent-nos temps per no-fer.

El temps és la vida de l'Ésser, deien els clàssics. Vivim la mateixa vida, vivim el mateix temps, tenim el mateix destí.

És precisament el fet de viure el mateix temps i espai, el que fa possible la percepció; en una sincronia entre els propis ritmes i els ritmes, sons i textures de les altres veus.

És el temps i l'espai el que ens dona la mesura d'aquest món compartit, comú. I és precisament la negació cultural d'aquesta condició la que ens manté separats de l'experiència d'una Terra viva i per tant, incapaços de refer els vincles amb la Terra.

La història humana no està separada de la història dels boscos i dels oceans. Cal reescriure-la des de mirades plurals interculturalment parlant, i des dels processos cíclics que comparteix amb la Terra. L'espiral és una imatge prou utilitzada que integra les dues energies: la línia i el cercle, creativitat i tradició.

8) Regenerant la Terra i la Cultura

Camina tal com parles, és un proverbi amerindi que senyala la necessitat íntima de coherència. Tenim accés a un coneixement interior ancestral que ens vincula amb l'origen comú de la vida. Els antics van anomenar *principi rector* a aquesta veu interior que com una brúixola ens marca el nord. Tot està connectat. La Terra necessita repòs i respecte. Com a humans ens hem desconnectat de la saviesa de viure i patim aquesta indigència en forma de tota mena de trastorns psíquics.

L'aliança ancestral amb la Terra, reconeguda per totes les tradicions religioses viu i troba els camins de manifestar-se. Ho veiem arreu: Els moviments per recuperar les terres de conreu, la crida per tornar a la vida rural, a l'autosuficiència alimentària. El retorn a localitzar l'economia i la cultura.....

A més de decreixer econòmicament ens cal desarmar-nos culturalment. Un aspecte d'aquest desarmament és destronar el racionalisme com a camí de coneixement i connectar la raó amb el sentit i la intuïció, donant pas a un coneixement sencer que avanci, com deia Pk, no per experimentació, sinó per identificació; un coneixement inseparable de l'amor. Abandonar doncs, la lectura

abstracta i quantificada del món i desenvolupar un coneixement i un llenguatge de les qualitats sensibles.

Tornar a una existència a escala humana; a una vida senzilla, sobria i autogestionada. Deixar anar la voluntat de control i confiar en la capacitat regeneradora de la Terra .

És una decisió radical. Sortir de la ment abstracta i calculadora i disposar-se a ser transformats per una Intel·ligència més que humana que viu i actua dins del nostre cos, enviant senyals constantment.

El que és real per nosaltres, és el nostre mite. El mite de fet, és el món en el que creiem viure. I la nostra civilització s'ha desintegrat amb el seu mite. No hi ha un mite englobant que respongui satisfactoriament a les preguntes elementals de la condició humana.

Tornar a pensar i simbolitzar els elements és un missatge implícit en la crisi ecològica, així com articular un llenguatge que vinculi el llenguatge de la natura amb el llenguatge humà.

Calen noves formes simbòliques que expressin la espiritualitat de l'esser humà en aquest segle XXI. Camins espirituals que suposin un despertar conjunt amb la Terra.

9) METANOIA - Un nou començament -

La condició humana es mou entre la consciència de l'infinit i la certesa de la mort. En aquest llindar dibuixa un camí de vida. Tot camí existeix perquè hi ha dues voreres que el delimiten. Aquest és el seu marge de llibertat. Saber aprofundir en cada passa sense

perdre de vista l'horitzó és una manera senzilla de dir-nos que podem transitar un altre recorregut. Podem aturar aquesta inercia civilitzadora que, de manera accelerada atropella el paisatge i renunciar a ser-ne part. Podem transitar la vida fent altres itineraris.

Es el que han fet savis i pelegrins com el que ens ha convocat aquí a Manresa. Entrant en la cova interior, en la nit de l'ànima, escoltant en silenci el misteri que es manifesta en cada instant si estem plenament atents. Deixant anar la por i rendint-nos a l'evidència de que no sabem. Confiant en aquest cos més gran que ens conté i ens manté vius. Iniciant un nou començament, respirant amb el món, al ritme de la Terra.

Cada ésser viu és una manifestació de l'ànima del món col·lectiva. No estem parlant de tornar al passat, sinó de connectar amb el present que ens sosté. Percebre el món animat, és a dir, un món que té un rostre i un interior, un costat invisible. Un món viu vol dir que respira, que té un dinamisme propi, un tipus de consciència i un principi de llibertat inherent.

Tornem a trobar-nos a l'escolta del misteri del món. El ritme de l'ésser en el fons de la matèria. El poder creatiu que els grecs van designar com a *physis*.

La consciència, el temps i la llibertat, són qualitats de la vida a l'univers. No són privilegi dels humans. Vivim en la consciència expressada de manera diferent en cada espècie i cultura. Som temps i també eternitat, som Terra.

